

Joop Smit

Ik ga op weg en ik neem mee ...

Het is tijd om me klaar te maken om te vertrekken. Dus verzamel ik nu mijn spullen. Mijn rugzak komt van zolder, mijn thermo-ondergoed uit de linnenkast, mijn minizaklamp en mijn kleine paraplu uit een kastje op de gang. In een plat doosje knijp ik een tube met zalf halfleeg om een eeltplek aan de zijkant van mijn voet zacht te houden en zo likdoorns te voorkomen. Wanneer ik alles denk te hebben, leg ik mijn psalmboekje klaar.

Psalmen onderweg

Toen ik na mijn pensioenering een lange wandeling van een paar maanden richting Jeruzalem ging maken, had ik grootse plannen. Ik zou me telkens een psalm in het Hebreeuws eigen maken, onder het wandelen daarover mediteren en er 's avonds iets over schrijven. Na drie dagen was dit pretentieuze project van de baan. Mijn voeten deden zeer en mijn rugzak was te zwaar, en dus zag ik me genoodzaakt mijn last te verlichten. De Hebreeuws-Franse uitgave van de psalmen, de Bijbel en het woordenboek gingen terug naar huis. Wat restte, was een klein, bijna vierkant boekje van honderdvijfentwintig gram met de psalmen in de heldere vertaling van Nico Tromp, uitgegeven door de Katholieke Bijbelstichting in 1996. Dit boekje heeft me sindsdien op al mijn wandeltochten trouw vergezeld, inmiddels wel meer dan tienduizend kilometer.

Waarom de psalmen?

Waarom hecht ik er zo aan onderweg elke dag een psalm te bidden, meestal gewoon op de rij af? De psalmen leren mij om te gaan met God. Ik spreek God niet gemakkelijk met eigen woorden aan. Ik zoek liever hulp bij bidders die de kunst beter verstaan dan ik. De psalmen bieden me een heel scala aan houdingen en emoties die ik uit mezelf in mijn omgang met God niet zo gemakkelijk activeer: angst

en vertrouwen, moedeloosheid en hoop, woede en dank, roepen uit de diepte en hooggestemde lofprijzing. Ze leren me omgaan met God die dichtbij is en ver weg, diep in mij en hoog boven mij uit, die troont op de lofzangen van Israël. De psalmen leren me ook om te gaan met onze ondoorzichtige wereld. Ze helpen vertrouwen op te bouwen dat er recht zal worden gedaan. Door de psalmen te bidden voorkom je dat je opgesloten raakt in de troebele wereld zoals die nu eenmaal is. Wanhoop en berusting maken even plaats voor vertrouwen en hoop. Het bidden van de psalmen verandert je blik; je wordt er gelovig van.

*Het bidden van de psalmen
verandert je blik;
je wordt er gelovig van*

Een bedevaartslied

Vertrekken is en blijft een angstige aangelegenheid. Je laat de vertrouwde omgeving, waar je de weg kent en waar je veilig en geborgen bent, achter. Je ruilt het zekere voor het onzekere. Is de weg goed aangegeven? Wat zal het weer doen, en wat doen de voeten? Vind ik elke avond een bed om te slapen? Als je met een rugzak aan de wandel gaat, laat je ook de vertrouwde rollen achter je die je houvast en status geven. Als een anonieme passant beweeg je je op een nieuwe, kwetsbare manier onder de mensen.

Bij deze moeilijke overgang biedt psalm 121, bedevaartslied bij uitstek, soelaas.

Ik sla mijn ogen op naar de bergen: van welke berg komt mijn hulp?

Van de Heer komt mijn hulp, die hemel en aarde gemaakt heeft.

Struikelen laat hij je niet; sluimeren doet je wachten niet.

Nee, hij die waakt over Israël slaapt niet en sluimert niet.

De Heer is je wachter, de Heer, de schaduw aan je rechterzij.

Misschien moeten we psalm 1 lezen als een soort voorwoord op het hele psalmenboek – metaalplastiek van Ozip Zadkine

Overdag zal de zon je niet steken en 's nachts de maan niet.

De Heer waakt tegen alle kwaad, de Heer zal over je waken.

Hij waakt over je gaan en komen, van nu tot in eeuwigheid.

Om de angst voor de ongewisse tocht te bezweren geeft deze psalm zesmaal, als een soort mantra, de verzekering dat er een wachter is die over je waakt. Hij waakt over je riskante vertrek, de gevaren onderweg en je behouden thuiskomst. Je hele levensweg, van geboorte tot dood, staat onder zijn hoede. Deze psalm helpt me over de drempel; ik kan met een gerust hart vertrekken.

Een weklied voor de dageraad

Een van mijn favorieten onderweg is het weklied voor de dageraad. Het komt in twee psalmen voor, 57 en 108, en past in beide gevallen slecht bij de rest van de tekst. Ik ken het inmiddels van buiten. In zekere zin past het zich aan de weersomstandig-

heden aan. Als de zon stralend schijnt, is het een danklied voor een mooie dag; als het zwaar bewolkt is en maar blijft regenen, doorbreekt het de mistroostigheid en wekt het hoop op betere tijden. Toen laatst psalm 57 weer eens voorbijkwam, viel me nog iets anders op. Het lied wordt gezongen in een context vol ellende. Zowel de voorafgaande psalmen 52-56 als de volgende 58-62 zijn één jammerklacht over het geweld dat alomt heerst. 'Het is één verdorven bende.' 'In het hart van de stad heeft begeerte de macht, geweld en bedrog houden het marktplein bezet.' Het beeld dat uit deze psalmen oprijst, is dat van een wereld waarin de sterkste heerst, en de machtigen ongestoord hun gang gaan. En midden in die wereld klinkt dan het weklied van de psalmist: 'Verhef u boven de hemel, o God, laat over heel de aarde uw glorie stralen.' Hij roept om het opgaan van de zon van gerechtigheid over een duistere wereld vol onrecht. Ook in die zin roep ik het graag met hem mee:

*Verhef u boven de hemel, o God,
laat over heel de aarde uw glorie stralen.*

*Mijn hart staat klaar om te zingen en te spelen,
mijn hart staat klaar.
Word wakker, mijn ziel, harp en citer word wak-
ker:
ik ga de dageraad wekken.
U, Heer, wil ik prijzen onder de volken,
over u wil ik zingen bij alle naties,
want tot aan de hemel reikt uw liefde,
tot in de wolken reikt uw trouw.
Verhef u boven de hemel, o God,
laat over heel de aarde uw glorie stralen.*

De bron van het leven

Een pelgrimsroute is iets anders dan een lange-afstandpad. Wie als pelgrim op pad gaat, kiest voor een soort *rite de passage*. De weg wordt de ruimte om vragen toe te laten die door de dagelijkse drukte weinig kans kregen of ook bewust onbeantwoord bleven. Als pelgrim ga je op zoek naar wie je bent en wie je wilt zijn. De cadans van het lopen en de uren onderweg confronteren je met jezelf en schep-ten ruimte voor dit proces van heroriëntatie. Bij mij dient dan steevast ook de vraag naar God zich aan. Als pelgrim ben ik op zoek naar God. God is dood; je kunt maar beter over hem zwijgen: de vanzelfsprekende aanwezigheid van God is allang verdwenen. Ik ben me er pijnlijk bewust van dat we over God alleen maar in menselijke beelden en symbolen kunnen spreken. De vraag klemt of er buiten die taal een werkelijkheid is die daaraan beantwoordt. Is er God buiten onze taal over God? Die vraag is niet definitief te beantwoorden. Toch valt niet uit te sluiten dat onze geloofstaal op heel eigen wijze werkelijkheid onthult.

Onderweg neemt die overtuiging bij mij weer wat in kracht toe. Zwijgen over God is geen optie. De lege plek die zo ontstaat, wordt dan door ieder naar eigen voorkeur en smaak ingevuld. De ene manier

om over God te spreken is de andere niet. In dit opzicht ligt psalm 36 mij na aan het hart.

In psalm 36 wordt eerst het beeld getekend van iemand die zich in zichzelf opsluit. In die gesloten wereld van het 'ik' is het donker en begint het te gisten en te stinken. Dan, in scherp contrast daarmee, ontvouwt zich de ruimte van God. De grootsheid van Gods eigenschappen wordt ruimtelijk verbeeld: zijn liefde – hemelhoog; zijn trouw – tot in de wolken; zijn rechtvaardigheid – een ontzaglijk gebergte; zijn rechtsorde – ruim als de oceaan. Binnen deze ontzagwekkende ruimte is er toch ook beschutting: mensen en dieren schuilen onder Gods vleugels en lessen hun dorst aan de stroom van vreugde waarmee hij hun te drinken geeft. En ten slotte wordt alle leven herleid tot God, de bron van leven en licht: 'Ja, bij u is de bron van het leven; omdat u licht geeft, zien wij licht.' Kunnen we niet beter zwijgen over God? Deze psalm wijst mij hoe we toch over hem kunnen spreken.

Geen voetspoor

Er valt natuurlijk veel meer te vertellen. Zoals die keer dat ik voor mezelf al de psalmen heb lopen zingen waarvan ik de melodie ken. De grote ruimte waarin ik liep, vulde zich met de fragmenten. Na meer dan een uur vormde psalm 150 een passend slot: 'Alles wat adem heeft love de Heer.'

Of ik God gevonden heb onderweg? Soms

denk ik van wel. Ik ben in elk geval onder de hoede van de psalmen op weg geweest met de verzekering dat er een wachter is die waakt over mijn gaan en komen. Maar die psalmen weten ook dat hij geen aanwijsbare sporen achterlaat: 'Dwars door de zee ging uw weg, uw pad voerde dwars door het machtige water, maar uw voetspoor was nergens te zien' (Psalmen 77,20). ■

Of ik God gevonden heb
onderweg?
Soms denk ik van wel